

יום	יום לחודש	יום מוהר"ן	ליקוטי מוה"ב	ליקוטי הלכות	משנה ברורה	עלים לתרופה	שולחן ערוך
שבת	ט"ז	ל	לג	חזרה	תפג-תפד	ה,ו	
א	י"ז	ל:	לד	סז	תפג-תפד	א,ב	
ב	י"ח	לא	לה	סח	תפג-תפד	ג,ד	
ג	י"ט	לא:	לו	סח	תפג-תפד	ה,ו	
ד	כ'	לב	לו	סח	תפג-תפד	ז,ח	
ה	כ"א	לב:	לח	סט	תפג-תפד	ט,י	
ו	כ"ב	לג	לט	חזרה	תפג-תפד	יא,יב	

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

333 | פרשת כי תבוא | ט"ז אלול תשפ"ג

דבר המערכת

הרחמנות המזוייפת מעוררת בלב האדם- ההמוני פחד מ'מגבית'... נדמה לו שאם יחוס על כספו להחזיק בו, יערב ויבושם לו. אבל המבינים יודעים שההיפך הגמור הוא הנכון. חז"ל אומרים על הפסוק "האר פניך ונושעה" - "אין לנו אלא הארת פניך בלבד" (לקוט שמעוני תהלים פ). כל הברכות והישועות, כל המתקנות וההרחבות, כל הרפואות וההשפעות, בגוף ובנפש, ברוחניות ובגשמיות, הכל כלול בהארת פני ה', ובזה גם תלויה הגאולה מכל הגלויות (ראה לקו"מ ח"א ב-ו).

איך זוכים להארת פנים זו? - רבי נתן מלמדנו: "אי אפשר לקבל אור פני מלך חיים כי אם על ידי הצדקה, כמו שכתוב 'אני בצדק אחזה פניך'. ועל כן כשהשם יתברך אוהב את אחד ורוצה להאיר לו פניו שולח לו עני לזכות בו, כמו שכתוב בזוהר הקדוש 'מאן דקדושא בריך הוא רחים ליה שדר ליה דורונא מסכנא' (ליקוטי הלכות, הכשמת הבוקר ד, טו).

ואנחנו עוד מסתפקים האם כדאי לתת ולהשתעבד מעט עבור הצדקה, בשעה שאנחנו זוכים במטמון הכי עצום ונכבד שקיים בבריאה; הארת פני ה' מקור כל הברכות והטובות.

מה נפלאו דרכי ה', כאשר הזמין ליידינו את קריאת הקודש לחגור מתננים לקדושת הצדקה המופלאה של החזקת מוסדותינו הקדושים, ובכך להיות נאמנים ומסורים לרבינו הקדוש אשר הבטיח כי ממי שהוא נוטל לו הוא נותן ושהוא מתברך מיד כפכל כפליים. זוהי הארת פנים מאין כמוה לקראת ימי הדין הבעל"ט, זוהי הצדקה המובהרת ביותר שתעביד כל רוע גזירה חלילה. זוהי מתנת חיים עבורנו!

כולנו כאיש אחד בלב אחד בתערת אש קודש נחזיק עצמנו יחד ונעורר את הלב ואת הכיס התלוי בו, להחיותנו כהיום הזה.

העורכים

שְׂמַחְתִּי מִתּוֹךְ יְרֵאתִי

רק לטובה, שמעוכם היראה יחזק את עצמו לקיים דברי רבינו ז"ל שהזהירו להאמין בחסדו וטובו יתברך שאינו נפסק לעולם, ולחזק את עצמו בכל עת מחדש בכל מה שיוכל" (שם, כח).

ביראה שכזו אנו מכינים עצמנו בימים הנוראים, יראה שתחייב אותנו לייקר את כל הטוב שבנו ולעורר אמונה בחסד ה' עלינו, ולשמוח ולהתחזק בכך בהתחדשות קבלת עול העבודה על אף כל מה שעבר עלינו, וזו גם היראה עליה אנו מבקשים בראש השנה. וכדברי מוהר"ן:

"מראש השנה עד יום כיפורים הם ימים הנוראים, שאז ממש יחזק היראה עילאה מאד שמגיעה אפילו על כל הרחוקים מאד מאד, להחיות ולהשיב נפשות חלושות מאד מאד. וזהו שאנו מבקשים בראש השנה 'ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך ואימתך על כל מה שבראת', שבראש השנה עיקר ההתגלות הוא היראה, וגם אז צריכין לשמוח כמו שכתוב בראש השנה 'אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנוח' (שם, ט).

היראה היא המחיה והמחזקת, היראה מעוררת לחיים, היא מעוררת להתחיל לברוח ולרוץ אל השמחה, היא מכריחה את האדם שיקום ויעשה מעשה לשמוח עצמו, ולא להמשיך חלילה לשקוע בעצבות אָם כל חטאת.

וכך מובאים הדברים בבהירות בספר משיבת נפש (אות פו): "השם יתברך חומל על עמו ושולח עלינו הארה נפלאה על ידי צדיקי הדור מבחינת היראה של משיח, שימשיך היראה בשכל עליון כל כך עד שתגיע היראה לטובה אפילו לגרוע שבגרועים, שאפילו הרחוק מאד מאד יהיה לו דעת אמתי להבחין האמת, שגם הוא יש לו תקוה כי רחמי יתברך רבים מאד, ועל כן בודאי לא יפול על ידי יראת העונש, אדרבא, מיראת העונש יחזק את עצמו למצוא בעצמו נקודות טובות ולשמוח את עצמו במה שהוא מזרע ישראל על כל פנים, ודייקא על ידי יראת העונש יבוא לשמחה גדולה, כי יראת העונש תכריחהו לקיים דברי הצדיקים אמתיים שמזהירים מאד את הגרוע שבגרועים שיתחזק את עצמו בשמחה תמיד על פי דרכי עצותיהם הקדושות. ובוודאי צריכים אנתנו להתיירא מאד לשמוע לדבריהם האמתיים ולקיימם באמת, ועל כן, בסוף התוכחה שהוא יראת העונש, כתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה, נמצא שצריכין להתיירא מאד מיראת העונש, עד אשר יתחזק עי"ז לקיים דברי הצדיקים אמתיים שמזהירים את הגרוע שבגרועים לשמוח את עצמו בנקודות טובות שמוצא בו עדיין ולעבוד את השם בשמחה".

נכון עצמנו בימים הנוראים, להתיירא ולברוח מן העצבות והרגשת אולת יד. נתעצם בהתחזקות להתחיל בחיות חדשה לסמוך על גדול חסדי ה' אשר לא יעזבו ולא יעזבו לעולם. וכך נכון גם פעמינו לקראת הנסיעה הקדושה לרבינו הקדוש, עליה כותב רבי נתן: "צריכים לנסוע לצדיקי אמת על ראש השנה, כי רק הם יכולים להמשיך דרכי התשובה בשלימות, והעיקר להמתיק תוקף הדין של ראש השנה ולהמשיך שמחה על עצמו, שעל ידי זה עיקר תיקון התשובה!" (עצות ישרות, ר"ה יד. ע"פ ליקו"ה שבת ז, מז).

"ימים נוראים", כן, זה לא פשוט, זה ממש מפחיד, עומדים לגשת למשפט נורא ואיום, אשר אפילו מלאכים יחפזו וחיל ורעדה יאחזו ויאמרו הנה יום הדין. גם הוא מתוח, בידועו שסאה של עוונות קשים עומדת לקטרג עליו חלילה בעת דין, לבו צונח בקרבו, לא נראה חלילה שיש מפלט, והוא מפחד מה יגזר עליו ביום תוכחה.

האמנם, זוהי 'חרדת הדין'! כך צריכים להכין עצמנו לראש השנה!?

כך מלמדנו רבינו הקדוש: "היראה צריכה להיות עם דעת, כי בלא דעת נאמר 'הלא יראתך פסלתך' (איוב ד), וכשמחבר הדעת שבלב עם היראה ששורשה ומקומה בלב, אזי נאמר אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא" (ליקוטי מוהר"ן, קנד).

'יראה' חייבת להיות מחוברת ל'דעת'. אחרת, היראה מולידה כסילות וטיפשות. מי שמניח את לבו לציי"ר 'יראה' בלי לחבר אליה שכל אמיתי, הרי שיוסיף להתטפס ויתרחק יותר חלילה. ציורי הלב של היראה מוכרחים להתאחד עם הדעת האמיתי.

רבי נתן נותן לכך דוגמא מוחשית, וכה הם דבריו הבעורים: "יש שמחמת יראת העונש נופל לעצבות ח"ו, ולפעמים לכפירות ח"ו. כמצוי באנשים רבים שכשיושבים על ספרי מוסר שמדברים מעוצם העונשים הם באין לעצבות ח"ו ונופלים יותר ח"ו. אבל הצדיק הוא בחינת שכל עליון ונורא כל כך שיכול להכניס יראת העונש עד שיבוא לידי שמחה עצומה, על ידי גודל העצות שנותן לכל אחד בעומק נפילתו שיוכל למצוא את ה' יתברך עד שיהיה בשמחה, וזה עיקר תקנתו" (ליקו"ה, בכור בהמה טהורה ד, כ).

זו לא חכמה להבעיר באדם יראת העונש וחרדת הדין, כי אם אין היא מחוברת לשכל עליון הנותן עצה איך להיות בשמחה יחד עם היראה הזאת, הרי שזו רק מביאה לנפילה עמוקה יותר.

על יסוד זה הוא מוסיף ומבאר את הנאמר בפרשתנו אחר כל הקללות האיומות על מי שלא ישמע בקול ה': "ועל כן בסוף התוכחה, שהיא יראת העונש, כתיב 'תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה', והבן היטב, כי זה העיקר, שלא יפול על ידי יראת העונש, רק מפחד העונש יתחזק לקיים דברי הצדיקים אמתיים שמזהירים את הגרוע שבגרועים להיות בשמחה בהנקודות טובות שמוצא בעצמו עדיין כמבואר על פסוק אזמרה בסימן רפ"ב" (שם).

פלא והפלא, לא רק שצריך לחבר שמחה ותקוה ליראה, אלא כל היראה צריכה להיות מופנית לנקודה אחת: להתחזק בשמחה! על זה עצמו יש לעורר פחד גדול; להבין שעצב ושמחה אינם משחק כלל, אלא כל החיים הרוחניים תלויים בכך, זהו יסוד התשובה, מי שלא מתחזק לשמוח ולעורר בקרבו תקות חיים שבודאי ה' רוצה בו ושבודאי יזכה לשוב בתשובה, הרי בהרחק שייסוג אחור חלילה ויפול יותר ויותר. ועל כן, תחילת דרך התשובה מותנית ועומדת בקבלת עול יראה עם דעת, לזכור אל מה דוחפת היראה ולאן היא צריכה להוביל אותנו.

"ועל כן צריכים לזהר מאד שלא לקבל היראה והמוסר לרעה ח"ו

פניני אור

אמרות טהורות מרביה"ק תלמודינו

בתחלת התקרבנותו של מוהר"ן לרבינו ג'ח'ד'ש אלו"ל שנת תקס"ב, נתן לו רבנו כְּמָה הנהגות והדרכות, ביניהם הָיָה סֵדֶר למו"ד ח"י פְּרָקִים מְשֻׁנוֹת כָּל יוֹם, ומוהר"ן הקפיד מאד לקיים את השעור הזה.

(שיח שרפי קודש)

לתגובות והערות
3323796@gmail.com
ניתן לקבל את הגיליון באימיל מידי שבוע

הדל"ג 6:28 - ניץ ההמה 6:11 - סוּזִק"ש 8:40
צאת השבת 7:40 - צאה"ש לר"ת 8:20

מתי מתפאר ויש בנו השם יתברך?

את ה' האמרת היום ... וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה ... ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת כפי קיום התורה והמצוות, וכפי ההתפארות והשמחה שאנו מתפארים בו ושמחין בו יתברך, כמו כן הוא יתברך שש ומתפאר בנו, כמו שכתוב את ה' האמרת וה' האמירך היום וכו' ולתתך עליון וכו' לתהילה ולשם ולתפארת" (ליקוטי הלכות, ברכת המזון ד, ט).

המשכת קדושת ארץ ישראל!

את ה' האמרת היום ... וה' האמירך היום בליקוטי מוהר"ן ח"ב תורה מ"ז, מגלה רבינו שעל ידי עיני השגחתו שמשגיח השם יתברך בארץ ישראל תמיד, כמו שכתוב "תמיד עיני ה' אלקיך בה", על ידי זה נמשך קדושת ארץ ישראל. וזה נעשה על ידי ההתפארות שה' יתברך מתפאר בישראל, עיין שם.

לפי זה מבאר מוהר"ן שששאהאדם מברך ברכת הנהנין על המאכלים שאוכל, הרי הוא ממשיך עליהם קדושת ארץ ישראל.

שהרי כשאנו מברכים את השם יתברך, ומאמרים ומשבחים אותו ומתפארים בו, על ידי זה הוא מתפאר בנו, ומההתפארות הזאת נמשך קדושת ארץ ישראל!

זה לשונו: "כשאנו מברכים אותו יתברך ומשבחים ומפארים אותו יתברך, אזי הוא יתברך מתפאר בנו, בבחינת "את ה' האמרת וה' האמירך", דהיינו שאנו מפארים ומברכים אותו יתברך והוא מאמירנו, שאנו מתאמרים ומתפארים בו יתברך שהוא אלקינו שברא הכל, אז 'ה' האמירך', שהוא יתברך מתפאר בנו גם כן שאנחנו עמו, בבחינת ישראל אשר בן אתפאר, ועל ידי זה נעשה קדושת ארץ ישראל. נמצא שעל ידי הברכה נעשה בחינת ארץ ישראל. ועל כן שבעת המינין שבהן נשתבחה ארץ ישראל הם מוקדמים לברכה" (ליקוטי הלכות, ברכת הפירות ב, עיי"ש באריכות).

ההתפארות הנפלאה גם עם הנפולים מאד!

את ה' האמרת היום ... וה' האמירך היום "כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, היינו שכופר בעבודה זרה ומתפאר עצמו עם אמונתו שמאמין באלקי עולם, אז אף על פי שנפל כמו שנפל ונכבש בין העכו"ם עד שמבטליו אותו מכמה מצוות וכן כל כיוצא בזה, אף על פי כן ידע ויאמין כי כמו שהוא מתפאר עצמו עם אמונתו הקדושה, כמו כן כביכול השם יתברך מתפאר עמו גם כן בפרטיות, כמו שכתוב את ה' האמרת היום וה' האמירך, ודרשו רבותינו ז"ל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם אף אני וכו', שזה בחינת תפילין של ישראל ותפילין של השם יתברך" (פרפראות לחכמה, תורה יז, אות ג, עיי"ש באריכות דברים נפלאים).

ישוב הדעת!

שאלה:

שאלתי היא מוזרה קצת אולי, אך בכל זאת אשאל אותה: האם ניתן להצביע על משהו מסוים ולומר בוודאות שזוהי הסיבה מדוע אנו רחוקים מהשם יתברך?

תשובה:

אכן כן! רבינו מצביע בוודאות על משהו אחד ויחיד, ואומר שזוהי הסיבה מדוע 'העולם רחוקים מהשם יתברך ואינם מתקרבים אליו', וזה לשונו:

"מה שהעולם רחוקים מהשם יתברך ואינם מתקרבים אליו יתברך, הוא רק מחמת שאין להם ישוב הדעת, ואינם מיישבים עצמון. והעיקר להשתדל ליישב עצמו היטב, מה התכלית מכל התאוות ומכל ענייני העולם הזה, הן תאוות הנכנסות לגוף, הן תאוות שחוץ לגוף, כגון כבוד, ואז בודאי ישוב אל השם" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, י).

מעתה, אם חיפשת את הסיבה מדוע עדיין אין אנו קרובים אל ה' באמת? מדוע עדיין התאוות שולטות עלינו? הרי לך תשובה חד משמעית: אין ישוב הדעת! רק זוהי הסיבה ואין בלתה... אמור מעתה: יסוד כל היהדות, תלויה ב"ישוב הדעת"!

בזה מיישב מוהר"ן את הפליאה הגדולה, אשר דנו בה ספרים רבים, והיא: "מה שמצינו בתורה, שהזכירה כמה פעמים בכמה מצוות 'ציאת מצרים', וכן בתחילת עשרת הדברות שהם כלל התורה פתח תחילה 'אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים'. וכבר מבואר בכמה ספרים קושיא זו; למה תלאה התורה כל המצוות ביציאת מצרים?"

התשובה לכך, אומר מוהר"ן, היא:

כל התורה כולה תלויה, עד כמה נשחרר את המח מהבלבול והשעבוד!

"באמת כלל כל התורה תלוי בבחינה זו לצאת מעבדות לחרות, שזוהי בחינת יציאת מצרים שיצאנו מעבדות לחרות, כי כל העוונות הם על ידי רוח שטות, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה א), והם באים מזוהמת הנפש. וזה בחינת עבדות שהוא בחינת בלבול הדעת בחינת רוח שטות, כמבואר במקום אחר שעבדות הוא בחינת בלבול הדעת וחירות הוא ישוב הדעת ... וה' יתברך בשעת יציאת מצרים הוציאנו מעבדות לחירות ועל ידי זה דייקא אנו יכולים לקבל את התורה, כי על ידי זה נכנע זוהמת הנפש שהוא בחינת עבדות ונכללין בחירות שהוא בחינת דעת, שעל ידי זה יכולים לקבל את התורה!" (ליקוטי הלכות, שכירות פועלים ב, ב).

האמת היא, שגיגי יום ובו יתיישב הדעת, גם אם לא נרצה... ביום

הפטירה, כאשר ישכיבו אנשי החברה-קדישא את הגופה לכיוון הדלת, יזכו כולם ל"ישוב הדעת" נפלאה... "הדבר נראה שרק בסוף כשהאדם נסתלק ושוכב על הארץ ורגליו אל הדלת, אז יהיה לו ישוב הדעת באמת ויסתכל על עצמו, ויראה האמת שכל היראות והפחדים שהיה מתיירא מאיזה בני אדם שעמדו כנגדו היה הכל שטות והבל, ובחינים היה לו יראות ופחדים מהם, כי מה יעשה לו אדם. וכן לעניין התאוות, כי אז יראה היטב אשר בחינים כילה בהבל ימיו ובשטותים ובלבולים כאלו, ומי הכריח אותו לזה וכו'. כי רק אז יראה האמת היטב היטב" (שיחות הר"ן, פג).

אך, עיקר החכמה היא ליישב את הדעת, בטרם יבוא היום האחרון... וכדי לזכות לכך, יש לשמור על שעת ההתבודדות היומיומית בעקשנות ללא פשרות...

וכדברי רבינו הקדוש בשיחותיו:

"צריך לזה זכיה גדולה שיוכה ליישב עצמו שעה אחת ביום, ושיהיה לו חרטת על מה שצריכין להתחרט, כי לאו כל אחד זוכה ליישב הדעת איזה שעה ביום, כי היום הולך וחולף ועובר אצלו ואין לו פנאי ליישב עצמו אפילו פעם אחת כל ימי חייו. על כן צריכין להתגבר לראות לייחד לו פנאי, ליישב עצמו היטב על כל מעשיו אשר הוא עושה בעולם, אם כך הוא ראו לו לבלות ימיו" (שיחות הר"ן, מז).

אמור מעתה:

כשאנו רואים שהיום חולף ועובר, ועדיין לא הקדשנו שעה אחת לפחות ל"התבודדות" - אנו מהמרים כאן לא רק על "התבודדות", אלא על יסוד היהדות! על ה"ישוב הדעת" שלנו, על ה"יציאת מצרים" האישית...

"בלי התבודדות" - היו אומרים אנ"ש - "גם אם יש לו לאדם את הכל; תורה, עבודה, מצוות ומעשים טובים, חסרה לו הנקודה הפנימית: ישוב הדעת. הרי הוא דומה כעגול, אשר בתוכו כתוב 'משוגע' 'מבולבל', וסביבו כתובים מעלות רבות; 'למדך', 'עובד השם', 'בעל חסד'. מהי אם כן התוצאה? למדן מבולבל, עובד משוגע..." (שי"ש ק, ה, תמ)

ההתבודדות מביאה לאדם את הנקודה הפנימית והיסודית של היהדות: יישוב הדעת אמיתי.

נסיים במכתבו הנפלא של הר"מ שליט"א, שכותב לאחד מאנ"ש בחו"ל:

"כל הצלחת האדם בכל דבר ובפרט בהתקרבות להשי"ת, זה תלוי בישוב הדעת (ענין ליקוטי מוהר"ן ח"ב סי' י). אנו רואים שהקללה הראשונה בתוכחה היא 'הַפְקֵדְתִי עֲלֵיכֶם בְּהִלָּה' ח"ו, וזו היא הקדמה לכל מיני פורענויות ח"ו, וממילא מובן שיישוב הדעת הוא הכנה והקדמה לכל הברכות והישועות" (אוסף מכתבים, מכתב פחפ).

לקט ספרי"ם

פנינים מאירים וחידושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכמער שליט"א אשר ציין ורשם לפננו לזיכרון.

פרשת כי תבוא

כל כוונת אמירתך בתורה ותפילה תהיה לקבוע בלבך אמונת ה' את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים (דברים כו, ז), האמרת הוא לשון אמירה ודיבור, פירוש שכל כוונת אמירתך בלימוד התורה והתפילה תהיה לקבוע בלבך אמונת ה', שיהיה לך לאלקים, ולהשיג אמיתת מציאותו יתברך. (ספר מאור ושמש פרשת כי תבא)

כחשיבות ומעלת סיפורי צדיקים

האמירך היום להיות לו לעם סגולה (דברים כו, יח), כתב רבי דוד בן רבי יהודה החסיד: מצוה גדולה לשבח את החכם ואת הצדיק, דכתיב (ישעיה ג, א) אמרו צדיק כי טוב, תרגום שבחו צדיקייא, "אמרו" מלשון האמירך היום. כי טוב לעולם, כי נסיכה זו ילמדו בני אדם חכמה, גם

תחזקנה ידיהם ויאחז צדיק דרכו, וטהר ידים יוסף אומץ. וכן רגילין חכמי ארץ ישראל, כי שבת לומדי התורה שבת הוא לתורה (לגנת הספיר פרשת ויצא)

התחברות לרשעים גורמת לישראל עניות כדעת

וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה (דברים כו, ו). 'וירעו' מלשון אחוה ו'רעות', על ידי שהיו לנו המצרים רעים וחבירים, על ידי זה 'ויענונו', נעשינו 'עניים' בדעת, כי ההתחברות עמהם הזיקה מאוד לבני ישראל. ועל זה אמרו חז"ל (אבות א, משנה ז) ואל תתחבר לרשע. (האדמו"ר מהרשי"ד מראדזימין ספר חינוך הבנים).

מגדולי החסידות אדמו"ר ראדזימין עמוד ק

כוונה והיסח הדעת בתפילין

איסור היסח הדעת

אחד מתנאי קיום מצות תפילין הוא שלא להסיח דעת מן התפילין. והלושב תפילין ומסיח דעתו ממנו, מלבד מה שנחשב שאינו מקיים המצוה, הרי הוא עובר באיסור. כך נלמד בגמרא **מנחות** (לו:) מציץ של כהן גדול, שנאמר בו 'והיה על מצחו תמיד', שאם על הציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד ואסור להסיח דעתו ממנו, קל וחומר לתפילין שיש בהן אזכרות הרבה. וכתב הח"י אדם (ככל יד דין טו) שלדעת הרמב"ם (פ"ד הי"ד) זהו איסור מן התורה, אמנם **השאגת אריה** (סימן לט) כתב שהוא רק איסור דרבנן, וכן הוא שיטת **התוספות** (ויזמא.ד"ה ומה).

ב' שיטות בגדר היסח הדעת

הרא"ש בשם רבינו יונה (פ"ג סימן כח) כתב שאיסור היסח הדעת הוא רק במי שמתנהג בשחוק וקלות ראש, אבל מי שעומד ביראת שמים, הגם שמתעסק בשאר דברים ואינו זוכר שהוא לבוש כעת בתפילין, אין בזה איסור, ולכן מי שמתנמנם ושוכח גם מהבלי העולם אין עליו איסור היסח הדעת שאין כאן קלות ראש.

מאידך, **השאגת אריה** (סימן לט מ) הוכיח שלדעת הרמב"ם והרמב"ן יש חיוב לזכור בכל עת שהוא לבוש בתפילין, ואם שכח עובר על איסור היסח הדעת אפילו אינו במצב של שחוק וקלות ראש. אלא שמאחר שאי אפשר לאדם להיות דבוק במחשבתו כל הזמן ולא ניתנה תורה למלאכי השרת, על כן קבעו חז"ל שאם נזכר תוך כדי שיעור מהלך ק' אמה אינו עובר על איסור היסח הדעת. - ולדבריו, כל משך 54 שניות חייבים להיזכר בתפילין ואם שוכחים עוברים על איסור היסח הדעת, שזהו השיעור של מהלך ק' אמה (עי' משנב"ס' מד סק"ד).

אי אפשר לכוין שני דברים ברגע אחד

והנה בשו"ת **שואל ומשיב** (קמא ח"ב סי' עה) הקשה לשיטת השאגת אריה: איך היה אפשר לכהן גדול להניח על מצחו ציץ ותפילין ביחד, הלא אסור להסיח דעת משניהם, ומבואר **בהשגות הראב"ד על הרמב"ם** (פ"ו מפרה ה"א) שאי אפשר לכוין ברגע אחד על שני דברים ביחד, ומטעם זה פסק מהממלא מים מן הבאר בשביל פרה אדומה ובשביל דבר נוסף פסול, לפי שאסור להסיח דעת משמירת המי פרה, ואם כן איך היה אפשר לכהן גדול לכוין גם על הציץ וגם על התפילין.

ההבדל בין 'כוונה' ל'דעת'

אכן באמת אפשר להסביר את הדברים כך: יש הבדל עצום בין 'כוונה' ל'דעת', והעדר כוונה אינו בהכרח בכלל היסח הדעת. 'כוונה' היא תנועה באדם המפעילה את התעוררות המחשבה לכוין איזה דבר, ואילו המושג של 'דעת' אינו הפעלת התעוררות המחשבה אלא קביעות מחשבה בדבר מסוים. ו'הדעת' נעשה כהמשך ל'כוונה', שלאחר שהתעורר אדם במחשבה על איזה דבר הוא מפנה

לבו מלחשוב שאר מחשבות ונשאר תקוע במחשבה זו, והיסח הדעת' הכוונה שאינו נשאר במחשבה זו רק הולך ממחשבה למחשבה.

וכך רואים מפשטות **סדר השולחן ערוך**: שבשעת הנחת תפילין נפסק **בסימן כה** (ס"ה): 'כיון בהנחתם צציונו הקדוש ברוך הוא להניח ארבע פרשיות אלו שיש בהם יחוד שמו ויציאית מצרים'. ואחר כך **בסימן כח** (ס"א) לגבי ההתנהגות כשלושים עם התפילין נפסק: 'חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה שלא יסח דעתו מהם'. ושם לא נתבאר שצריכים לכוין פעם נוסף יחוד שמו ויציאית מצרים, דחיוב המשמוש אינו בא בשביל ה'כוונה' רק כדי 'לשמור על המחשבה שהיה בשעת הנחת תפילין', דכיון שמדרך האדם לעבור כל רגע ממחשבה למחשבה על כן הצריכו חז"ל למשמש בתפילין, שכידוע יש שליטה על הפעולות יותר מן המחשבות, והפעולה של המשמוש מגבילה את הדעת והמחשבה ומשמרת את המחשבה להישאר במצב הקודם. וכן כתבו **המשנה ברורה** (שם) וסי' מד סק"א **והשולחן ערוך הרב** (שם) שהחיוב למשמש הוא רק כדי לעשות גדר שלא לבוא לידי היסח הדעת גמור.

ועל פי זה נראה דגם **לדעת הרמב"ם** אין צריכים לכוין בשעת המשמוש רק 'אני לבוש בשמות הקדושים' ולא יותר, שכל זמן שהאדם זוכר שהוא לבוש בתפילין הוא ממילא המשך של המחשבה הראשונה שבשעת הנחת תפילין. ורק כאשר הוא שוכח שהוא לבוש בשמות הקדושים ממילא נפסק המחשבה הראשונה. - וממילא מתיישבת קושיית הראב"ד, ששם מדובר על רגע 'מילוי המים' שהוא בהתחלת הדבר שצריך לעורר את הכוונה ואי אפשר להתעורר על שני כוונות ברגע אחד, אבל לשמור את המחשבות הקיימות אפשר אפילו על הרבה דברים.

האדם נמשך על ראשית מחשבתו

דבר זה אנו רואים בעוד מקומות, שאם האדם מכוין על איזה דבר, נמשכת מחשבתו מאליה כל זמן שאין היסח הדעת גמור. כך מציינו לענין עיבוד קלף שאם התחיל לעבד לשמה נחשב גם ההמשך לשמה (סי' לב ס"ח וביה"ל סי' יד ס"ב ועוד). וכענין זה כתב **החזון איש** (בגלינות הגר"ח פ"א ה"ד מהל' תפלה) שאם בתחילת התפלה מכוין אדם שהוא עומד להתפלל לפני המלך, מן הסתם נמשך בו ידיעה כה אף שאין לבו ער כל כך, ובידיעה קלושה סגי בדיעבד.

וזהו גם העצה לקיים השם מצוות תמידיות, שאם בבוקר כשקמים מכוונים בהם מן הסתם נמשך כבר כל היום אחר זה, כל זמן שאינו עושה דברים מנוגדים. ואפשר שמטעם זה כתבוהו הפוסקים בהלכות השכמת הבוקר. וכענין זה מבואר **בשיחות הר"ן** (א.ב.א).

ביאור ב' שיטות הנ"ל

לפי הדברים ניתן להסביר את מחלוקת הראשונים הנ"ל:

בדיקת תפילין ומזוזות

הדיו לקפוץ מהקלף.

אמנם גם בזמנינו יש ענין להדר בחודש אלול לבדוק התפילין מבחוץ אם ריבוע הבית לא נפגם, ואם לא התקלף שחרות הבתים והרצועות, וכן אם אין קרע שעלול לפסול את הרצועות.

ולענין מזוזות נפסק **בשולחן ערוך** (י"ד סי' רצא ס"א) שמזוזה של יחיד חייבים לבדוק פעמיים במשך שבע שנים, מחשש שמה נרקב או נטשטש במשך הזמן (לבוש). אבל מובא בשם **הגרש"א ז"ל** (הלי"ש תפלה פ"ד ד"ה את נב) שלמעשה כיום המזוזה מונחת בתוך בית מזוזה אטום למים, והקלף מוגן בניילון ואינו נוגע במשקוף אין חשש שנרקב או נטשטש ואין חיוב בדיקה פעמיים בשבע שנים.

אכן אם הבדיקה אינה מונחת במקום שמור, וזה מצוי במרפסות וחצרות שהמזוזה מתחממת מהשמש ויכולה להירטב מן הגשם צריכה בדיקה, וכתב **בערוך השולחן** (שם) שאם המזוזה נמצאת במקום המיועד לרקוב ולחלוחית יש לבדוק לכל הפחות פעם בשנה.

יש לציין מה שכתב **הגר"ח פלאגי** (רוח חיים סק"א) שאם אירע צרה לאדם נוהגים בודקים את המזוזות שסגולת מצוה זו לשמירה מכל פגע רע. וכבר מציינו כן בראשונים **בשו"ת מהרי"ל** (סימן צד) בדברי השואל שכתב 'ועתה לבי נוקפי דשמא מחמת שלא הייתי זהיר באותה מצוה עברו עלי הרפתקא'.

כתוב **במטה אפרים** (סימן תקפ"א ס"י); 'יש אנשי מעשה נוהגים שבחודש הזה (חודש אלול) מפשפשים בדקדוקי מצוה להיות בודק ובוחר תפילין ומזוזות שלהם, וכל אשר ימצא שם בדק בשאר מצוות, והוא מנהג טוב'. וכן מובא **בקיצור שולחן ערוך** (סימן קכ"ט ס"ג).

והנה מעיקר הדיו נפסק **בהלכות תפילין** (סי' לט ס"ג) דתפילין שהוחזקו בכשרות אינם צריכים בדיקה. וביאר **המשנה ברורה** (ס"ק כו) שכל זמן שחיפוי הבתים שלם הרי הן בחזקת כשרות, ואין חוששים שנמחק או ניקב אות מתוכם, ורק אם התקלקל העור של הבית או שנשרו במים צריכים בדיקה תיכף. ומכל מקום מסיים שנכון לבדוק מפני שהתפילין מתקלקלים מן הזיעה. ע"כ. ואולי משום חשש הזיעה החמירו האנשי מעשה לבדוק התפילין בחודש אלול.

אכן בזמנינו שעור הבתים עשויים מבהמה גסה אין חשש שיכנס זיעה בבית, ואדרבה מצוי לקוללים שונים בבתים ובפרשיות אחרי פתיחת בתי התפילין והוצאת הפרשיות והחזרתם וסגירתם. ולכן כתבו **אחרוני זמנינו** שאין צריך לבדוק, ומכל מקום אין להימנע מלבדוק כליל שלפעמים עלולים להינזק כתוצאה מרטיבות או משהייה זמן ממושכת בחום גבוה (מובא במדריך לקניה שימוש ובדיקת סת"ם פרק פט). וכן כתב **בלקט הקמח החדש** (סימן לט ס"ק לא) שאם שהו התפילין ליד חום אש חייבים בדיקה, כי על ידי חום האש רגיל

לשיטת הרא"ש ברגע שהאדם מניח תפילין

ונותן דעתו עליו, מן הסתם נמשך מחשבתו עליו כל זמן שהוא לבוש עם התפילין, ואפילו שאינו זוכר פועל עדיין יש בו דעה קלושה. מלבד אם עושה דבר שהוא מנוגד למי שלובש שם השם עליו, שאז נחשב כהיסח דעתו בפועל (כעין איסור היסח הדעת באבילות ותשעת הימים ד"ק), ולכן רק שחוק וקלות ראש נחשב כהיסח הדעת. וכן המצטער שאינו יכול לפנות מחשבתו ועל כרחו נטרד בצרכי הגוף עד שלבו פונה מיראת שמים חשוב כהיסח הדעת (סי' לח ס"ט ומשנב"ס' מד סק"ג).

ושיטת הרמב"ם שדרך האדם להפריח מחשבתו וקשה להחזיק את המחשבה ללא פעולה, על כן הצריכו חז"ל להחזיר את המחשבה על ידי משמוש כדי לקבוע שמירה על המצב (כעין חזקה העשויה להשתנות שאינו נקרא חזקה). אמנם נראה דגם לדעתנו, אם האדם עושה פעולה להחזיק את המחשבה, הגם שאינו חושב בכל רגע ורגע ממש הרי זה נחשב כלא הסיח דעתו. וכענין זה כתבו **הפוסקים** (עי' קנה בושם סי' קצו ביאורי שו"ע יד) לענין זבה שסופרת ז' נקיים להתחזק בטהרה שאם לא דילגה על הבדיקות שחייבהו חז"ל אין מה שבאמצע נחשב כהיסח הדעת.

פסק ההלכה

כאמור **השאגת אריה** (שם) החמיר שבכל 54 שניות צריכים לחזק את הזכרון על התפילין. אבל **המשנה ברורה** (סימן מד סק"ג) פסק שאינו

חשוב היסח הדעת אלא אם עושה דבר המנוגד לכבוד התפילין, כמו שחוק וקלות ראש. וכתב דרך למצוה מן המובחר יש ליתן דעתו ממש על התפילין כדי שלא יבוא להימשך ולהרהר במחשבות רעות, ובשעת התפלה והלימוד אין צריך ליתן דעתו על התפילין אפילו למצוה מן המובחר, כיון שאין חשש שיבוא לשחוק וקלות ראש.

ולפי דברינו יתכן שפסק המשנה ברורה מתאים גם עם **שיטת הרמב"ם**, שכשאדם מכוין לבו בתפלה ואינו מפריח מחשבתו ממילא הוא זוכר שנושא שמים עליו, וכן משמע **בביאור הלכה** (שם).

מצוה מן המובחר

כל זה הוא על פי ההלכה, אבל למצוה מן המובחר יש להיזכר בכח מצות תפילין גם בשעת התפלה חוץ משמונה עשרה (שועה"ר שם), **והבן איש חי** (פ"ר חיי שרה י"ד) הביא שמטעם זה יש כותבים על גליון הסידור בכל דף למעלה אותיות 'תפילין'. ו**באליה רבה** (סק"א) ציין **לספר מצות שימורים** (סוף הל' תפילין) בשם האר"י ל' שפעם אחד דנו בשמים נשמת צדיק אחד גדול הדור וענשו אותו על שפעם אחת היה מכוין איזה כוונה בקדושה של ובה לציון ב'שלא ניגע לריק', ועל ידי הכוונה היא שכח והסיח דעתו מן התפילין. וכתב **ביסוד ושורש העבודה** (שער הקרבן פ"א) שבכל פעם שממשמש יש לכוין יחוד השם ויציאית מצרים.

ר' אלימלך מטשערקאם

ר' אלימלך היה אחד מאנ"ש, ומחוננו של מוהרנ"ת ז"ל. שכן, ר' יצחק בן מוהרנ"ת היה חתנו בזיווג ראשון. והוזכר בימי מוהרנ"ת (ה"ב סי' א"ב): "מחונני ר' אלימלך נ"י וכו' לנסוע לטשערקאס וכו' עיי"ש.

אחר חתונתו של ר' יצחק עבר לדור בעיר חוננו בטשערקאס, והתחיל ללמוד בהתמדה רבה ולעבוד השי"ת על דרך רבינו ז"ל. מוהרנ"ת ז"ל שלח לו מכתבים לחזקו ולאמץ בעבודת השי"ת, וכנזכר בעלים לתרופה ששלח לו מכתב מברסלב לטשערקאס ביום ו' תשרי תקפ"ד (ס"ה), וכן ביום ב' פרשת חיי שרה תקפ"ד (בס"ו).

אשתו הראשונה של ר' יצחק בן מוהרנ"ת [בת ר' אלימלך הנ"ל] היתה צעירה לימים בשעת החתונה ומיאנה בו, אמנם חוננו ר' אלימלך החשיב מאד את ר' יצחק, וחשב בדעתו שכשישהה שנה או שנתיים אפשר שתתרחצה.

אמנם מוהרנ"ת ז"ל בא לטשערקאס ואמר לר' אלימלך שיבחר לו מה שרצה; או שידור עמה, ואם לאו הרי הוא מוכרח ליתן גט, ונתן לה ר' יצחק גט פיטורים (אבניה ברזל, דף ס"ט).

הגט נזכר בעלים לתרופה, שכתב מוהרנ"ת מכתב לדיידו הנאמן הרה"צ ר' נפתלי, ובו מרומז גם המעשה הנ"ל (ס"ה י"ג עיי"ש).

ר' אליעזר מטעפליק

ר' אליעזר בא לעזרת מוהרנ"ת בשנת תר"ב, בעת שהדפיס ספרי רבינו ז"ל במדינת רומניה בעיר יאס, ומוזכר לטובה במכתביו של מוהרנ"ת הנדפסים בספר 'עלים לתרופה'.

"עסק גדול של זכות הרבים"

והרי כמה מהמכתבים בהם הוא נזכר:

"ב' חוקת תר"ב אומאן ... ויודיענו מר' אליעזר מטעפליק שגם יכתוב לנו אם התחיל במלאכה, ואם מלאכתם טובה ונקיה וכו', ותראה אתה לכתוב לי בכל מה שכתבת להם ומה שהשיבו לך, כי הוא עסק גדול של זכות הרבים וכו' ולמען השם יתברך שאל תתעצל בענין זה כלל לעסוק בזה בשליחת מכתבים כראוי ולהודיעני בכל פעם" (מכתב שפ"ט).

"דידינו ר' אליעזר מטעפליק"

"ג' בלק תר"ב אומאן. היום קיבלתי מכתבו עם אגרת קטן מיאס והיה לי לנחת גדול וכו' כי אני מצפה שנעסוק בעסק זה בעזרתי" וכו', ומובטחי שבוודאי כבר השבת לו שקיבלת מכתב הנ"ל ממנו וכו', ושיכתבו לנו עוד הפעם בביאור היטב אם התחיל במלאכת כראוי וכו', ובפרט מידידינו ר' אליעזר מטעפליק אשר הוא שם, ואני עיני מייחלות לה; הוא יגמורו בעדי לטובה" (מכתב שצ"ב).

וכן במכתבים שבכתב-יד [אשר יודפסו א"י] נזכר ר' אליעזר פעמים הרבה. יהי זכרו ברוך!

נערך ע"י הרה"ח רבי נחמי שווארץ שליט"א בעמ"ס "איצרות עלים לתרופה".

חולין על טהרת הקודש

הבה נתבונן; בנוסח דיבור שכזה, הרי שמלבד זאת שהאב הרויח שבנו יצליח במבחן, והדבר ירומם אותו להבא, הוא עוד הרויח ריוח כפול, שבנו לא יפחד לשתף אותו בכל בעיותיו ובפרט בבעיות המתעוררות בישיבה, תמיד יבקש את עזרתו, וכך ידע האב היטב את מצבו, ויוכל לשתף פעולה עמו להמשך טוב יותר ולהתקדמות נאותה בלימודיו, והריוח בסוג הנהגה כזו הוא כפול ומכופל.

הדברים הללו פשוטים ויודעים לכל, אך בהגיע שעת מבחן, וצריכים להתמודד עמם הלכה למעשה, שוכחים מכך, עד שכל הורה צריך לשמוע זאת מהורה אחר דוקא, ולשנות ולשלב את הדברים החשובים הללו, עד שהם יכנסו היטב למוחו, ויתנהג על פיהם הלכה למעשה.

ככלל, השמחה בבית היא סגולה מנוסה להצלחה בחינוך הבנים. כי כאשר שורה בבית איריה עליה אוהבים הבנים את השהיה בבית, ומתקשרים אל אביהם בקשר של אהבת איתן, וממילא קשובים לקבל ממנו אורחות חיים טובים, ונקל לאב לעצב את דרכם החינוכית בצורה ישרה נכונה לטובת עתידם הנצחי.

וייזכר לטובה גיסי הרב החסיד רבי אברהם אנשין זצ"ל (נלב"ע ביום ט"ו אלול תשס"ב), אשר זכה לקיים זאת במלוא ההידור, במשפחתו ברוכת הילדים, ובהיותו משמח אלוקים ואנשים השגיח תמיד שתשרה בביתו רוח שמחה ועליזה, בראותו בכך כלי מחזיק ברכה להצליח במצות חינוך הילדים. והציב מלכתחילה כמה קוים וגדרים ברורים שעליהם עמד לכל יופרו, אך את כל זה עשה מתוך נעימות וחדוות רוח.

גם כאשר היה צריך לשוחח עם הילדים עניינים פשוטים לפקח דעתם, היה עושה אותם מתוך אהבה ואחווה, ורגילים היו על לשונו מליצות חן ומילי צחות. אך כל זאת היה עושה בבחינת "חולין על טהרת הקודש", ונזהר שלא להיגרר חלילה לדברי ליצנות והוללות האסורים, אלא בשמירה על טהרת הלשון, ובכך זכה לחנך הנערים על פי דרכם ולרוות מהם רוב נחת.

רבים וטובים מצאו אצלו אוזן קשבת למצוקת נפשם וביקשו לשמוע ממנו עצה ותושיה שלא אחת הצילה את חייהם, וכך זכה בפקחותו ורוחב דעתו להשכיך שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו. וזכרני שפעם בא אלי אדם אחד וביקש בחיפזות את הכתובת של גיסי רבי אברהם. הלה אמר לי כי נולד לו בן והוא חייב לכבד את רבי אברהם בסנדקאות.

לתמייתה סיפר לי האיש כי היה חשוך גנים במשך חמש שנים מחתונתו, ונסע בל"ג בעומר עם זוגתו למירון כדי להתפלל שיתפקדו בזרע של קיימא.

משם רצה לנסוע לקבר רבי מאיר בעל הנס, אבל אשתו לא הסכימה בשום אופן לנסוע הלאה וביקשה לשוב הביתה. פרץ סכסוך ביניהם והוא ברח ממנה כשהיא רודפת אחריו וזועקת מרה. ר' אברהם שראה זאת, פירש ביניהם ובמתק לשונו ריצה את הבעל לוותר על הנסיעה לטבריה ולחזור הביתה יחד עם זוגתו שהיתה עייפה מטורח הדרך.

ויהיה כעבור תשעה חדשים זכו להיפקד בן זכר בשעה טובה ומוצלחת, בזכות השלום שעשה רבי אברהם ביניהם. האיש רצה בכל מאודו לתת לר' אברהם את כיבוד הסנדקאות, אבל ר' אברהם שחק: "מה אתה רוצה לעשות ממני? אדמו"ם מקטמו?!"... [-] שם השכונה (בה התגורר)

על ההורים לשים לב לנקודה חשובה בחינוך הבנים; שיש ילדים שרצונם ושאיתם לטוב הם בתוקף ועוז, אך לא תמיד הם באים לידי גילוי, מחמת מפריעים שונים, כמו עצבנות ומיני נפעי הנפש, וההורים אינם יודעים מה מפריע לילד, ובמקום להשתתף בצערו ולהשתדל לחקור מה מפריע וכואב לו, לעודדו ולסייע בידו לצאת ממיצריו שהוא עצמו אינו מסוגל להתמודד עמם - במקום זאת כועסים עליו, מכים אותו ומחריפים אותו, ואז, לא רק שבעייתו אינה נפתרת, אלא היא הולכת ומעמיקה יותר ויותר, ה' ירחם.

פעם המחשתי את הדבר בדוגמא מעשית: הבן חוזר הביתה מהישיבה, ורוחו אינו טובה עליו, הוא מודיע לאביו בדאגה שבעוד כשבועיים ימים יתקיים מבחן קשה בישיבה, ומבקש עצת אביו ועידודו. ואז, במקום שאביו ישתתף עמו, ינהג עמו ברוח טובה ויבין לרוחו הקשה באותם ימים - כאן מוצא בעל חוב לגבות את חובו - הוא מתחיל לצעוק עליו: הנה מגיע לך בצדק וביושר כפי מידתך! לא למדת כל הזמן, ועכשיו הגיעה עת חשבון - שתקבל את ענשך המגיע לך, אי הצלחתך במבחן תלמד אותך 'לקח' אחת ולתמיד!

מה הרויח האב בסוג תגובה שכזאת? ריוח אחד יצא לו, שכולו הפסד: יותר לא ישתף אותו הבן בבעיותיו ולא במהלכי לימודיו בישיבה. הבן יגיע למסקנה כי אין האב הכתובת הנכונה שלו לשפוך לפניו את לבו, ושוב לא יגלה את אזנו בכל העובר עליו מכל שכן את הקורה אותו בין ספסלי החדר והישיבה. והתוצאות - מי ישורנה.

אילו היה האב נוהג אחרת והיה אומר לו בלבך רוחם: אל נא תתיאש, ואל נא תיפול לאלת ידי. אם אמנם מרגיש אתה שאינך מוכן לעמוד במבחן, אשיג עבורך אברך מעולה ואשלם לו במיטב כספי, והוא ילמד עמך שעה או שעותי מידי יום, ביום או בלילה, בבית הכנסת, בישיבה או בבית, בכל מקום שלבך חפץ, שיכין אותך לבחינה בחלקי חומר הלימוד שאינך בקי בהם, כי הרי מעט אתה יודע. ואני מבטיחך, שבשישים אחוז מהחומר תצליח, ובעוד השם, בזמן הבא תתקדם ותגיע לשמונים-תשעים אחוזים ואף למאה, אך אל נא תיפול ברוחך!

דער רבי חפץ דיר!

יום ראשון י"ז אלול
במעמד האדיר
במתחם אירועים פביליון
כלל אנ"ש דקהילת חסידי ברסלב מתלכדים
בנדיבות הלב מיט א פלאקער און מסירות נפש